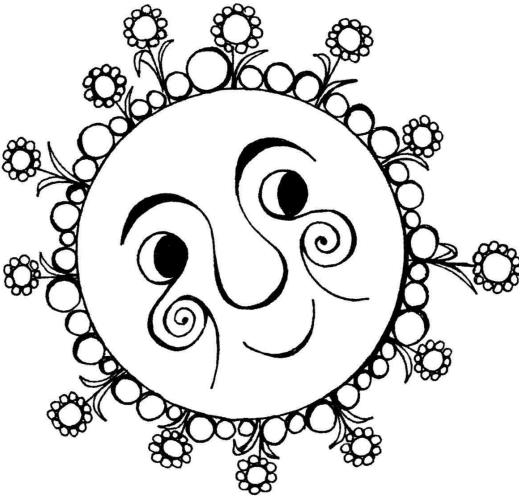

Z P R A V O D A J

č.152

*Více slunce
do našich životů
i zahrad*

březen 2022

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
ing. Daniela Velebová (danivel@email.cz)

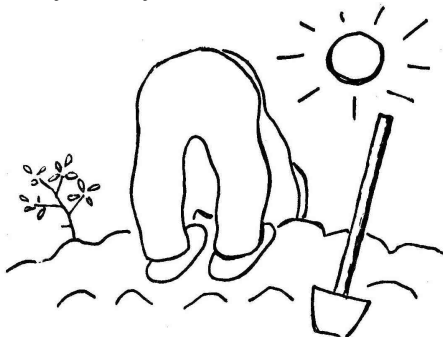
Kresby: Marie Tvrdková
Tisk: fa Papilion

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek
Internet: www.zahradkari.cz/szo/hortiklub

Malé zamyšlení jarní

"Kdyby byl člověk zahradník, vznikál od počátku světa přírodním výběrem, byl by se patrně vyvinul v nějakého obratlovce. K čemu vůbec má zahradník záda? Jak se zdá, jen k tomu, aby si je chvílemi narovnával, právě: „To mě bolí záda!“ Co se nohou týče, dají se všelijak skládat: lze sedět na bobku, křečet na kolenu, vpravit nějak nohy pod sebe, nebo konečně si je dát za krk; prsty jsou dobré kolíky k děláni důlků, dlaně drtí hrudky nebo rozhrnují prst, kdežto hlava slouží k zavěšení fajfky; jenom hřbet zůstává nepoddajnou věcí, kterou se zahradník marně pokouší náležitě ohnout. Zahradní žízala také nemá zad. Zahradkář je obyčejně nahore zakončen zadkem; nohy a ruce má rozkřočené, hlavu někde mezi kolena, podoben pasoucí se křísně.

Teď z jara jsou zahradkáři neodolatelně, jak se říká, vábeni do svých zahrádek. Sotva položí lžici, už jsou na svých záhoncích, zvedajíce zadky k báječnému blánkytu, tady rozemnou v prstech teplou hrudku, tady strčí blíž ke kořínkům zvětralý a drahocenný kousek loňského hnoje, tam vyrvou plevel a tuhle seberou kamínek; teď čechrají půdu kolem jahod a za chvíli se uklánějí k několika sazeničkám salátu, nos u země, zamilovaně lechtajíce křehký chundel kořínků. V této poloze užívají jara, zatím co nad jejich bedry opisuje slunce svůj slavný koloběh, plují oblaka, kosi křičí jako blázni...."

Karel a Josef Čapkoví

Jistě jste poznali, že jsem si na rozběh pomohla kouskem z klasiků.

No, přiznávám, chybí mi na úvodníky Soňa, tak odpusťte.

Taky mně a vás jistě také už svědí ruce, abychom je mohli zase po dlouhém zimním čase zapíchnout do probouzející se zahrady. Zima, zdá se letos nebyla moc krutá, což jistě všichni uvítáme, a už se nemůžeme dočkat, až odkryjeme a odhrábneme naše zahradní poklady.

Čeká nás teď snad nejkrásnější roční období – jaro a léto – tak si ho všichni ve zdraví užijme, těch bolavých zad si nevíšmejme a pokud se od toho šfourání se v zemi zase narovnáme, ať již jakkoli i s pomocí ryče nebo v lepším případě blízkého člověka, tak si to hezky a v pohodě užijme!

Nevíšmejme si, že nám zase přibude v datu narození jedno čísílko, tak aaaat!

Už se nemohu dočkat, až se vše začne zelenat a kvést, a ti ptáci budou zpívat jako o závod!

Přeji vám všem co nejpříjemněji prožití období nejen jara a nejen na vašich zahrádkách, ale i všude tam, kam vás eventuálně během jara či léta vítr zafouká. Těším se s vámi na případná setkání při některých nabízených jarních akcích.

Napsáno ještě před 24. únorem 2022.

Vaše Jitka

Pan profesor Mareček

Při hledání témat do našeho Zpravodaje jsem v publikaci „Živá univerzita“ – zpravodaje České zemědělské univerzity v Praze, narazila na článek o panu profesorovi Jiřím Marečkovi. Vy, co jste v Hortiklubu od jeho začátků, si jistě vzpomenete nejen na jeho přednášky, ale i na to, že v letech 1987-88 on sám i náš klub vedl. Pokusím se z článku něco pro vás vybrat.

Profesor Jiří Mareček nastoupil na ČZU, tehdy Vysokou školu zemědělskou a lesnickou v Praze, v roce 1962. Důvodem byla univerzitní snaha o plnohodnotné obnovení vysokoškolské výuky zahradnictví, která zde byla v padesátých letech násilně zrušena. Plně zaměstnán tam pracoval do roku 1971, dále do roku 2019 na úrovni externisty. Jeho jméno je spojeno s výukou o venkovské i městské krajině i podmínkách městských sídel (intravilánů). Rozsah odborné činnosti nelze v našem Zpravodaji krátce uveřejnit. Možná, že by ani jedno číslo objemem nestačilo. Ale chci vás upozornit na jeden velký projekt pana profesora, kterého byl spoluautorem, a tím je založení jedinečného areálu ČZU. Jako odborný asistent katedry zahradnictví na Agronomické fakultě vypracoval prováděcí projekt sadových úprav (dnes je uznávaný pojem spíš krajinářských úprav) celého univerzitního areálu a pak i osobně řídil po dobu několika let celou jeho realizaci i údržbu. Projekt byl vytvořen 21 tematickými celky a v současné době zahrnuje 1300 taxonů dřevin a trvalek. Vzniklo tak významné pedagogické zázemí následně dále rozšiřované výuky zahradní a krajinářské architektury.

Dalším jedinečným demonstračním a experimentálním počinem je vznik arboreta LIBOSAD, který vznikl v roce 2009 na místech původní bývalé skládky pražských odpadků. Libosad je moderním příkladem rekvltivace devastované krajiny. Jedná se o čistě pedagogické zařízení katedry zahradní a krajinné architektury, jehož hlavním úkolem je rozvíjení základních kompozičních principů vegetace. Například časová období květu, etap zbarvení listů, analogie listových textur, plynulost časované působnosti aj. Jedná se o pedagogicky utříděné formy dynamiky krásna. Libosad jako učebna zahradní a krajinářské architektury není v současné době ještě úplně dokončen. Je nutné jeho doplnění dalšími taxony dřevin a časově navázanou sestavou trvalek a stálezelených dřevin. K pochopení sortimentální šíře oboru to je pro studenty metodicky významný prostor. Libosad je třeba chápat a dále rozvíjet jako pedagogicky naprosto zásadní součást výuky kompozice zahradní a krajinářské architektury, říká pan profesor Mareček.

Sám by rád ještě uviděl svůj další projekt nazvaný AGROSAD, který bude v prostoru Kozích hřbetů jako univerzitní a zároveň veřejně přístupný park. Bude zahrnovat a spojoovat souběžně obytnou problematiku příměstské krajiny, chráněného přírodního prostředí a intenzivně zemědělsky využívané krajiny. Studentům i veřejnosti by měl předvést jednu z možností „krajinného krásna“, vytvořeného zemědělskými činnostmi, tedy agrodésingnem zahrnujícím nejen detail, ale i širší územní souvislosti. **Tuto studii Agrosadu předal pan profesor příslušným univerzitním orgánům v roce 2018 !!!**

Tak a teď vám vysvětlím krátce důvod těch vykřičníků:

Prof. Ing. Jiří Mareček, CSc. se narodil v roce 1930 .

Z článku „Zakladatel kampusu ČZU profesor Jiří Mareček devadesátiletý“ autorka Lucie Miovské a Jany Halamové, Živá univerzita, 3-4(2020)

vybrala J.Knížková

Kozí hřbety jsou skalnaté bulžňákové území Pražské plošiny na okraji územní čtvrti Suchdol na severozáp. okraji hl. m. Prahy nedaleko Horoměřic.

Obnova vinohradských Riegrových sadů

Mezi padesáti projekty, které se utkaly ve finále prestižní ceny GRAND PRIX Obce architektů, je obnova jižní části Riegrových sadů podle návrhu arch. doc. Matouše Jebavého z katedry zahradní a krajinné architektury FAPPZ České zemědělské univerzity v Praze. Projekt citlivě řeší významné partie městského parku v centru pražských Vinohrad s ohledem na historické vazby. Revitalizace probíhala hlavně v letech 2010-2019.

Riegrovy sady jsou památkově chráněným objektem celoměstského významu

a nemovitou kulturní památkou se zachovalými dobovými prvky. Jižní stráž s výhledem na Pražský hrad vždy představovala dominantu celého parku a je tedy pro jeho celkovou koncepci naprosto zásadní. Vzhledem k impozantním výhledům na historické centrum a Pražský hrad byla od budování Vinohrad na přelomu 19. a 20. století

oblíbeným korzem a místem odpočinku Pražanů.

Krajinářský architekt doc. Jebavý pojal jeho obnovu jako komplexní revitalizaci. Jeho zásady citlivě navazují na původní koncept s originálním řešením předního prvorepublikového krajináře Leopolda Bařka (viz náš Zpravodaj č. 149).

Jižní část parku prošla krajinářskými a architektonickými úpravami. „Je to místo častého pobytu Pražanů, kteří si užívají odpočinku na trávnicích a

půvabného panoramatu. Všechny cesty jsou nyní zpevněny a mají nový povrch“ vysvětluje arch. Matouš Jebavý.

Součástí revitalizace je i důmyslný systém hospodaření se srážkovou vodou. Ta se nyní vsakuje přímo v místě spadu, takže srážky nejsou sváděny do kanalizace. Pod povrch půdy byly umístěny vsakovací galerie, které si můžeme představit jako rozměrné koše, jejichž prostřednictvím se voda vsakuje do podloží. Odtud si kořeny stromů berou potřebnou vláhu. Nejde tedy jen o okrasnou část projektu, ale i reakci na současnou změnu klimatu.

Autor navrhl a vytvořil i nový skalní výchoz. Do svahu jsou zasazeny pláty pískovce, které návštěvníkům umožní zkrátit si cestu parkem. „Skalní schody“ jsou obrostlé keři, takže v krajině působí přirozeně a původně.

Zásadní pro další rozvoj této části parku je skladba stromů, navržená na základě pečlivého výběru. Jsou zde listnaté i jehličnaté stromy různých velikostí, objemů, ale i věku, podobně jako v lidské společnosti. To vše s ohledem na původní kombinaci architekta Leopolda Bařka.

Rekonstrukce této části Riegrových sadů probíhala po etapách několik let. Veškeré jižní partie svahů směrem k Vinohradům jsou nově osázeny. V parku jsou nové lavičky a přibyl i další mobiliář. Rekonstrukcí prošlo i schodiště směrem k budově Sokolovny a historická brána Vozová.

L.Prokopová

Převzato z: *Živá univerzita, Zpravodaj České zemědělské university v Praze, 3-4/2020*

Tajuplný svět žížal

Půda je část krajinné sféry, na jejichž funkcích velkou měrou závisí suchozemský život. Výzkum půdních organismů je však omezený a většina úsilí se soustředí na „nadmzemní“ organismy. Úskalí představuje také skutečnost, že bývá spojován s trendy pozorovanými u nadzemních druhů, ačkoliv život pod povrchem ovlivňují odlišné faktory.

Jedním z důležitých zástupců makroskopické půdní fauny jsou žížaly. Na první pohled nenápadní kroužkovci, jejichž činnost však ovlivňuje nejen vlastnosti půdy, ale také fungování a podobu celých ekosystémů.. Ne nadarmo se tak žížalám přezdívá „ekosystémoví inženýři“. Schopnost žížal vykonávat ekosystémové funkce však závisí mimo jiné na jejich druhovém složení a početnosti. Z toho vyplývá, že poznání ekologie žížal je zcela zásadní pro možnost předpovídat, jak změny v jejich společenstvech ovlivní celý ekosystém. Prvním krokem k lepšímu poznání žížal byla studie o jejich globálním rozšíření a diverzitě z roku 2019 publikovaná v časopise SCIENCE, na které se mimo jiné také podílel vědec Radim Matula z Fakulty lesnické a dřevařské. Tato studie měla

za cíl zmapovat a analyzovat globální prostorové trendy v žízálech společenstev a určit přírodní činitele, ovlivňující jejich biodiverzitu. Studie byla opravdu celosvětová – data pocházejí z 6928 ploch v 57 zemích na všech kontinentech s výjimkou Antarktidy.

A jaké byly závěry?

Největším překvapením bylo zjištění, že četnost i diverzita žížal není nejvyšší v tropech a subtropích, jak je tomu u rostlin a nadzemních živočichů, ale naopak v mírných podnebních pásích. Vysvětlením může být například vysoká rychlost dekompozice v tropických regionech, a tím nižší obsah organického materiálu v půdě, kterým se žížaly živí. Důvody překvapivě vysoké druhové pestrosti žížal ve středních zeměpisných šířkách jsou nejasné.

Významnou roli pravděpodobně hrály ledovce v poslední době ledové, po jejichž ústupu byly tyto oblasti znovuosídleny druhy s vysokou schopností šíření. V tropech, kde podobný jev nenastal, se naopak setkáváme s menším počtem často vysoce endemických druhů, což naznačuje, že ekosystémové funkce žížal jsou omezeny a jejich místo zastupují jiné půdní druhy. Lze tedy říci, že v celosvětovém měřítku je klima nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím diverzitu, četnost a biomasu žížal. V rámci jednotlivých klimatických regionů (tedy na místní úrovni) se po té do popředí dostávají další proměnné, zejména půdní vlastnosti jako pH či obsah uhlíku, ale také rostlinný pokrov a mnoho dalších.

Silný vztah mezi klimatem a společenstvy žížal je klíčový zejména v souvislosti s postupující klimatickou změnou. Právě v mírném pásu, kde je četnost a diverzita žížal nejvyšší, může oteplování vést k narušení klíčových ekosystémových funkcí. To by se významně dotklo i České republiky, která je jedním ze světových center biodiverzity žížal. Tato první globální studie zdůrazňuje důležitost výzkumu půdní fauny, která byla doposud často opomíjena. Její začlenění do průzkumů by mohlo pozměnit dosavadní pohled na světová centra biodiverzity a priority ochrany přírody. Stávající chráněná území totiž nezahrnují ochranu žížal ani jiných půdních organismů, které podobu těchto území ale zcela zásadně ovlivňují.

Ing. Dagmar Zádřapová

Převzato z *Živá univerzita, Zpravodaj ČZU v Praze, 2020*

Biodiverzita - bohatství života na Zemi, miliony rostlin a živočichů, mikroorganismů včetně genů, které obsahují složité ekosystémy a tvoří tak životní prostředí, jehož je právě biodiverzita jedním z ukazatelů kvality.

Bioekosystém - funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací, které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém čase a prostoru.

J.Knížková

KLUBOVÝ ŽIVOT

KRÁSNÁ ZAHRAHA

Program přednášek na jaro 2022

19.března 2022 9⁰⁰ hod - RNDr.Pavel Sekerka: Sněženky a jiné jarní cibuloviny, navazovat bude s dalším povídáním ing. Štěpánka Šmídová s něčím dozajista zajímavým.

POZOR! tato přednáška se bude výjimečně konat v budově Státní veterinární správy v Praze 2, Slezská č.7 (roh Slezské a Blanické ul. kousek od st.metra A "Náměstí míru" a stanic tramvaj 10,13,16,22).

2.dubna 2022 se koná Jarní setkání Hortiklubu od 9 hodin.

Přednáška Tomáše Vencálka: Dřeviny Apalačského pohoří (USA) začne až od 10 hodin,
dále od 13⁰⁰ hod. ing.Kateřina Pospíšilová: Obrázky z cest po zahradách
Toto setkání a přednáška už zase bude v naší oblíbené Krajínově posluchárně, Praha2, Benátská 2.

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Milé kolegyně,
pro jarní aranžování 5.4. v 16 hodin v Rokycanově ul. č.15 jsme zvolily s Danou výrobek, který je na obrázku.

Já koupím slaměné věnce, florex přinesu namočený a donesu červené svídkové větve, aranžovací drát a lýko. Vy budete potřebovat dva pytle do koše, ostré nůžky, zahradnické nůžky, kombinačky, buxus, půlskořápky vajec a máte-li zajíčka, slepičku nebo jinou figurku a také tavnou pistoli. Nebojte, zvládají tohle i děti.

Zdravím vás, Majka Tvrdková.

PS.: Prosim vás o potvrzení účasti obratem, abych mohla nakoupit materiál.

Majka Tvrdková (m.tvrdkova@seznam.cz, mob.:732 213 680)

ZÁJEZDOVÁ SEKCE

Zvu vás na exkurzi k panu Tatičkovi – Družec.

V roce 2019 v květnu jsme navštívili zahradu pana Tatička v Družci. Má velkou sbírku saxifrág, které kvetou koncem března. Ovšem velmi záleží na průběhu zimy. Domluven je termín na **pátek 25.3.2022**. Sejdeme se ve 13.00 hod. u východu z metra na Zličíně , odjezd autobusu č. 386 ve 13.15 hod. Pokud máte zájem, tak mi zavolejte, nebo pošlete SMS nejpozději do 17.3., abych vám potvrdila tento termín nebo termín náhradní.

A ještě vás zvu na exkurzi do Dendrologické zahrady v Průhonicích, kterou uskutečníme v úterý 17.5.2022 od 14 hodin.

Zahradou nás bude provázet ředitel Zdeněk Kiesenbauer.

Sejdeme se zase u východu z metra ve 13.15 hod., autobus č.363 , odjezd 13.28 hod. nebo autobus č.328, odjezd 13,30 hod. (je nejrychlejší, jede po dálnici).

Jedině v případě velmi nepříznivého počasí bychom exkurze odložili na později, proto opět pište SMS nebo volejte.

Budu se těšit a doufat, že nám to již nic nepřekazí!

*Jarmila Melicharová, tel.606 929 818
mail: jara.melicharova@seznam.cz*

JUBILEA

V první polovině roku 2022 se dožívají kulatých narozenin následující členové Hortiklubu:

Karlová Markéta	70 let
Libichová Hana	70 let
Míka Antonín	70 let
Německá Božena	80 let
Svobodová Věra	90 let
Švecová Jaroslava	80 let

Hortiklub všem jubilantům přeje vše dobré a hodně zdraví a spokojenosti do dalších let.

Zpráva hospodářky

Placení členských příspěvků.

Výše členského příspěvku Hortiklubu, specializované organizace ČZS, je 150 Kč za rok.

Pokud jste členem ještě jiné základní, či specializované organizace Českého zahrádkářského svazu, kde si také kupujete známku, potom platíte u nás pouze 100 Kč ročně.

Členský poplatek můžete hradit v hotovosti na jednotlivých našich akcích nebo **na účet Hortiklubu č. 2900995137/2010.**

V.Pícková

* * * * *

Bylinky na podporu zdraví

Funkci lidského organismu řídí a kontrolují tři velké systémy: nervový, hormonální a imunitní. Bylinek, které jsou schopny podporovat a regenerovat všechny tři systémy, je celá řada.

Černý jeřáb aronie

Aronie jsou svými plody podobné jeřábům. Pěstují se většinou jako keř a začínají plodit brzy a hodně. Aronie má schopnost očistit organismus například od cholesterolu, detoxikuje játra a ledviny, posiluje jejich funkce. Zlepšuje metabolismus a průtok krve – výhodné při hypertenzi. Černý jeřáb je vhodný pro diabetiky a nemocné aterosklerózou. Sušené plody jsou vhodné k přípravě nápojů a čaje či například do jogurtu apod. Aronie je vynikající prostředek zpomalující stárnutí organismu a pomáhá vyrovnávat se s civilizačním stresem. Biologicky je to nesmírně cenné ovoce. Snižuje krevní tlak, tlumí bolest, zlepšuje metabolismus, je vhodné i pro diabetiky, zlepšuje pevnost a pružnost cév, harmonizuje činnost štítné žlázy. Plody aronie se doporučují jako léčebný prostředek při ateroskleróze a zánětu žaludku. Je ověřeno, že aronie snižuje hladinu cholesterolu v krvi, zvyšuje rychlost proudění krve, což je důležité při léčení hypertenze. Veškeré výrobky z aronie mají vliv na zpevnování kapilár. Zjistilo se, že působením plodů a šťávy jeřabiny černé se vyrovnávají procesy aktivity a útlumu v mozku a snižuje se emocionální nerovnováha.

Aronie je na pěstování nenáročná a vedle prospěšnosti pro lidské zdraví je to i půvabný keř nebo strom po celý rok. Na podzim se jeho listů krásně vybarvuje do červená a jeřabinky moc chutnají pťactvu nebeskému!

Maliník obecný

Maliník obecný je keř dorůstající pťes jeden metr. Předmětem sběru pro potravinářské účely jsou maliny, pro léčivé účely sbíráme především list.

Droga má mírně svíravý účinek, který může napomoci při zánětech v dutině ústní, při průjmech apod. Křeče tlumící působení lze využít zejména v gynekologii, např. při menstruačních bolestech. Plody mají účinky potopudné a tlumí horečky. Jsou zdravou a výživnou pochoutkou pro rekonvalescenty.

Gemmoterapeutikum z maliníku patří k nejlepším léčivům ženských problémů s nepravidelnou menstruací, při sekundární neplodnosti a při obtížích klimakteria. Jen málo se ví, že například při nechutenství nám stačí sníst před obědem či večerí menší porci čerstvých malin.

Černý rybíz

Černý rybíz je výhradně pěstovaná rostlina, u nás velmi rozšířená. Drogou jsou plody, listy i kořen, plody aplikujeme při únavě, proti stresu, v rekonvalescenci po těžkých chorobách. Listy působí jako spolehlivé antirevmatikum, jsou účinné při cévních onemocněních, i preventivně a dále při praskání cév. Podávají se také jako pomocné léčivo při močových a ledvinových zánětech.

Listy i plody můžeme používat jako kloktadlo, při chorobách z nachlazení, při Bechtěrevově nemoci apod. Odvar z kořene je vynikajícím lékem při zánětech jater.

Kotvičník pozemní

Kotvičník je jednoletá poléhavá a chlupatá rostlina. Má velmi široké léčebné účinky a ovlivňuje řadu životních funkcí. Především je to celkový bonifikační a obecně zlepšující vliv na organizmus, zvláště po těžkých nemocech a fyzické námaze. Testosteron způsobuje nárůst síly a vytrvalosti, zlepšuje svalovou regeneraci.

Droga se užívá rovněž jako močopudný prostředek, pozitivně ovlivňuje fyziologickou funkci ledvin a močových cest, snižuje riziko jejich infekcí, omezuje nucení na močení, pocity pálení a řezání při močení. Snižuje riziko vzniku ledvinových a močových kamenů, napomáhá jejich rozpouštění. Stimuluje sekreci žaludečních šťáv, zlepšuje peristaltiku střev a vylučování žluči, čímž snižuje obsah cholesterolu v krvi, zlepšuje jaterní funkce. Užívá se rovněž při podpůrné léčbě nádorových onemocnění. Má výrazný vliv na kardiovaskulární systém, neboť zpomaluje srdeční činnost, prodlužuje diastolu, tlumí tachykardii, zlepšuje krevní výměnu, rozšiřuje cévy a zpomaluje srážení krve. Zabraňuje rozvoji aterosklerózy, ischemické choroby srdeční a hypertenze.

Patří mezi jeden z nejefektivnějších prostředků zlepšujících potenci a libido, neboť zvyšuje hladinu testosteronu až o 30 %. Proto je vhodný při mužské neplodnosti a stařecké hyperplazii prostaty. U žen byla zjištěna zvýšená hladina

folikulostimulačního hormonu a estradiolu a zmírnění negativních příznaků klimakteria.

Z.H.

Materiál byl převzat z článku Mgr. Jarmily Podhorné .

Bylinné extrakty a další informace lze vyhledat na www.naděje-byliny.eu

Půda a hnojení při pěstování cibulnatých a hlíznatých květin

Zvláštní péči při pěstování hlíznatých a cibulnatých květin je nutno věnovat výběru polohy a přípravě pozemku. Všechny pěstované druhy vyžadují lehčí a středně těžké nesléhavé, dokonale propustné půdy s neutrální až mírně alkalickou reakcí. Půdy musí být dostatečně zásobeny humusem, ale nesmějí obsahovat nerozložené organické zbytky. Přímé hnojení organickými hnojivy, zejména nezetlelým chlévským hnojem je nepřipustné a velmi nebezpečné pro zdravotní stav těchto kultur. Vybraný pozemek musí být včas hluboce zorán a před výsadbou zkyprěn a urovnán. Orba musí být dostatečně hluboká, aby kořeny rostlin mohly bez obtíží vnikat do půdy.

Při mělké orbě se často stává, že rychle narůstající kořeny, které narážejí na těžko propustnou tvrdou vrstvu podloží, zvedají cibule a tlačí je zpět do svrchní vrstvy půdy. Takto vyzvednuté cibule pak trpí stejně nepříznivými vlivy jako cibule vysazené mělce. Součástí přípravy půdy před výsadbou je základní hnojení průmyslovými hnojivy.

Cibulnaté a hlíznaté druhy jsou značně náročné na obsah minerálních živných látek v půdě. Nejdůležitější živinou je dusík, kterého cibulnaté a hlíznaté rostliny spotřebují v průběhu jedné vegetační sezony průměrně 120 - 150 kg na 1 ha. Dodané množství dusíku jako hlavní látky rostlinného organismu také nejcitlivěji ovlivňuje velikost vypěstovaných cibulí a hlíz. Dávkování minerálního dusíku musí být přesné. Dusík se aplikuje většinou ve dvou až třech dávkách, a to část před výsadbou, část při vzcházení rostlin, popřípadě třetí část v době květu.

Třetí část se dodává většinou v kombinaci s ostatními základními živinami (draslík, fosfor), a to pouze u druhů s delší vegetační dobou (narcisy, mečiky, lilie). Celkové množství dusíku však nemá překročit dávku 120-150 kg na hektar.

Zvýšené dávky této živiny nemohou příznivě ovlivnit další přírůstek, ale jsou častou příčinou rozšíření patogenních půdních hub, které poškozují narůstající zásobní orgán. Předávkování dusíkem většinou vyvolá zmožnění listové plochy a často i obvodu sklizených hlíz a cibulí, které jsou však biologicky méně hodnotné. Pletiva nadzemních částí i zásobních orgánů jsou řídkší, měkčí a snadněji podléhají infekčním chorobám.

Zejména cibule sklizené z ploch s nadměrným obsahem přijatelného dusíku, jsou málo hodnotné. Jejich suknice (šupiny) k sobě nepřiléhají, jsou mezerovité a cibule budí dojem nevyzrálosti až zubovitosti, naopak při nedostatku dusíku v půdě vznikají sice cibule i hlízy dostatečně pevné, ale nedosahují požadované velikosti. Další dvě základní složky výživy rostlin jsou draslík a fosfor, přímo sice neovlivní velikost sklizených cibulí nebo hlíz, ale podílejí se na jejich tvorbě a ovlivňují jejich biologickou hodnotu. Zejména draslík, kterého bývá v našich půdách nedostatek, je pro tuto skupinu květin životně důležitou živinou.

Nedostatek draslíku vyvolává podobné efekty, s jakými se setkáváme při předávkování dusíkem. Cibule jsou měkké, s řídkými pletivy a málo kvalitní slupkou.

Cibulnaté a hlíznaté rostliny mají zvlášť vysokou spotřebu draslíku. Z 1 ha odčerpají každoročně v průměru 210 kg. Vzhledem k malé pohyblivosti draslíku se doporučuje zapravit tuto živinu do půdy před výsadbou.

Celková roční spotřeba fosforu se pohybuje u cibulnatých a hlíznatých rostlin kolem 70 kg na 1 ha. Dávkování fosforečných hnojiv ovlivňuje stav rostlin i narůstání zásobních orgánů poměrně málo. Značnou část roční spotřeby fosforu rostliny odebírají z pomaleji rozpustných fosforečných sloučenin, kterými bývají naše půdy dostatečně zásobeny.

Citlivost cibulnatých a hlíznatých květin na obsah ostatních prvků a mikroelementů není zatím prokázána. Živné půdy pro pěstování cibulovin stačí pravděpodobně krýt potřebu těchto živin z běžné zásoby vznikající přirozenou činností půdy.

Převzato z SZO ČZS IRIS Hlučín, č. 86,

zpracoval ing. Zdeněk Seidl

Poznámka z red. Liliáře:

Zjednodušeně řečeno, zpočátku vegetace aplikujeme umělá hnojiva (poslední aplikaci dusíkem provedeme před rozkvetem lilií, potom už ne). Zde je v článku doporučeno používat draselná hnojiva před výsadbou, ale ze zkušeností liliářů je známo, že i aplikace síranu draselného v době kvetení nebo i krátce po dokvětu, cibulím lilií svědčí, protože dochází k jejich lepšímu vyžívání, což blahodárně zapůsobí na vegetaci v příští sezoně.

Ještě stojí za zmínku, že je lepší použít síran draselný jako prášek, ale i granulovaný je dobrý.

Růže okaté neboli perské

Dlouho věděli botanici a zahradníci o zvláštní růži, pokud to tedy růže vůbec je, která mohla do odrůd přinést naprosto novou barevnou kombinaci. Dlouho to trvalo, než se tento sen počal naplňovat.

V nevládných polopouštních oblastech od Iránu (dříve Persie), v okolí Kaspického a Aralského jezera, pak přes republiky Střední Asie a Afganistan až do severozápadní Číny roste *Hulthemia persica*. Český název bude nejlépe udělat prostým překladem jako hulthemie perská. Druh byl nalezen roku 1790. Nejprve se mu dostalo jména *Rosa berberifolia* (růže dřišťálolistá), pak *R. persica* (růže perská). Později byl přeřazen z rodu *Rosa* do nově vytvořeného rodu *Hulthemia*. Tato dřevina se totiž od všech růží liší tím, že má jednoduchý list; tedy nikoliv složený z jednotlivých lístků. List je jen nejvýše 3 cm dlouhý, podlouhle eliptický se zubatými okraji. Celá rostlina představuje řídký keřík pouze do 50 cm vysoký, jehož ostnitě větve se plazí u země. Vonící květ je jen asi 3 cm velký a nachází se na rostlině jednotlivě, nikoliv v květenstvích, je jednoduchý o 5 plátcích. Rostlina kvete pouze jednou v roce. Podstatná je ovšem jeho barva. Ve žlutém květu je uprostřed výrazná červená skvrna. Pokud mají totiž dosud známé růže na svrchní části korunních plátků dvoubarevnost, bývá to tak, že světlejší květ má sytěji vybarvený lem (třeba bílý květ, lem růžový). Tady u hulthemie to je ovšem právě naopak, tedy kombinace, jakou známe třeba u ibišků.

Zatímco ve své domovině roste hulthemie jako hluboce kořenící polní plevel, jinde je její pěstování velmi obtížné. Nikdy jsem ji živou neviděl. Mimo pro nás krutého průběhu kolísajících teplot suchých zim vnitrozemského klimatu se slunečním úpalem, k choulostivosti jistě přispívá také okolnost, že keř osídluje často zasolené půdy.

Ovšem v Paříži v Lucemburské zahradě se přece jen pěstovala, protože už v roce 1836 se zde podařilo křížení mezi druhy *Rosa clinophylla* (pochází hlavně z Indie a kvete bíle) a *Hulthemia persica*. Byl to tedy hybrid mezirodový a nese jméno *x Hulthemosa harpii*. Hulthemie byla při tomto křížení otcem asi také proto, že na ní v kuželovitých šípkách dozrává jen málo semen. *Rosa clinophylla* dala hybridu až dvoumetrovou velikost, ovšem po druhu *Hulthemia persica* zde vyla zachována ona červená skvrna. Listy přesně ukazují na hybridní původ, jsou různého uspořádání od jednoduchých po složené, sedmičetné. Hybrid je choulostivý, dál se tento úspěch nepodařilo rozvinout.

Až roku 1975 byla Jackem Harknessem vyšlechtěna v anglickém Yorku růže, která dostala jméno 'Tigris'. Na trh se dostala v r. 1986. Uvádí se, že jde o křížence *Hulthemia persica* x 'Trier', což je známá multiflora. Po letech práce se mu také podařilo křížení *Hulthemia persica* x *Rosa rugosa*. Odrůda z roku 1976 (na trh uvedena r.1989) se jmenuje 'Nigel Hawthorne'; na jejich listech i lodyhách je vidět charakteristické znaky růže svraskalé, kvete jen jednou. Hybridizací *Hulthemia persica* se zabýval i Alec Rocker ze Skotska. Později se do práce na okatých růžích připojil také z Velké Británie Christopher Warner. Nejvíce odrůd těchto růží (první roku 2006) dalo světu šlechtitelské sdružení Interpelant

v Nizozemsku. Pro orientaci je dobré si pamatovat, že tyto růže jejich řady mívají ve jménu slovo Babylon. Dalším důležitým šlechtitelem je Jim Sproul v Kalifornii, který má mnoho rozpracovaného nadějných novošlechtění. V poslední době se připojují do získávání těchto růží šlechtitelské firmy Kordes v Německu a Meilland ve Francii. Bohužel, tak jak to teď již bývá běžné, u nově vyšlechtěných růží se neuvádějí rodiče. Z hlediska botanika by bylo jistě zajímavé, kdyby růže okaté (jak jim teď pěkně česky říkáme) spojovaly v sobě znaky obou rodičů. Ovšem z hlediska zahradníka je dobře, že jim po choulostivém předku zůstala vlastně pouze ona tolik žádaná výrazná skvrna. Uvádí se, že současné růže okaté mají jen 10% krve hulthemie.

Je pozoruhodné, že růže okaté (neboli hulthemia hybridy) jsou si svým zevnějškem docela podobné. Jde o keře s pětičetnými dosti tmavě zelenými a tuhými listy. Některé odrůdy rostou bujněji, ale většinou je výška okolo 80 cm. Růst je poměrně neuspořádaný a občas se ukazují „vystřelující“ výhony. Růže jsou dosti výrazně ostnitě a dobře tvoří šípky. Podařilo se úspěšné řízkování. Barevně jsou odrůdy výrazně odlišné. Dají se ovšem vyzorovat dvě barevné kombinace. První je růžová s víceméně červenou středovou skvrnou, druhá (a asi pěknější) je žlutá opět s červeným středem. Existují však i odrůdy tříbarevné.

Pokud bychom měli růže okaté zařadit do nějaké uznávané skupiny růží, patřily by patrně většinou mezi polyantahybridy, a to zejména vzhledem k často poloplnému tvaru květu. Ten je ovšem vlastností žádoucí, protože pak je nejlépe vidět středová skvrna. Velikost květu bývá asi 5 – 8 cm. Barvu je někdy obtížné přesně popsat, protože se mění během doby kvetení. Růže okaté kvetení opakují, ale zdá se, že je u nich většinou výrazná letní přestávka.

Pěstitelsky jsme zatím neměli možnost tyto odrůdy dostatečně prověřit. Nenamrzají, ale pořádná zima už dlouho nebyla. Budou docela suchovzdorné, napadení černou skvrnitostí se jeví jako průměrné. Některé tyto nové růže by se patrně daly dobře pěstovat i v hlubších nádobách. Kam se asi bude jejich šlechtění dál rozvíjet? Jistě půjde o zvýraznění barev a o zvětšení středové skvrny. Naproti tomu hustě plné květy nebudou asi zde pěstitelským cílem, neboť tak by středová skvrna na bázi korunních lístku byla málo patrná. Z hlediska tvaru keřů nastane snaha vytvořit mohutně rostoucí sadové a pnoucí odrůdy, ale také růže půdopokryvné s vyrovnaným pokrytím plochy. Potom by bylo pěkné mít i vysloveně miniaturní odrůdy.

Růže okaté jsou nepochybně velkým šlechtitelským pokrokem. Dá se předpokládat, že se stanou ozdobou zahrad a parků i ploch veřejné zeleně. Budou se na nás dívat najednou stovky jejich „očí“.

V našich školkách a zahradních řetězcích se zatím odrůdy těchto růží objevují sporadicky a v nevelkém výběru.

Popenec

Podle legendy prý poradil Bůh svatému Petrovi, aby žvýkal popenec, když ho bolí zuby...

Popenec obecný (nebo také břečťanový) – *Glechoma hederacea* L. patří do čeledi *Lamiaceae* -Hluchavkovité. Je to polehlá, vytrvalá, 10-40 cm vysoká bylina s plazivou lodyhou (odtud také název *hederacea* – podobná břečťanu, nikoliv však botanicky, ale svým popínáním), chloupkatou. Listy jsou řapíkaté, čepel ledvinovitá až srdčitá, vroubkovaná, lysá až řídce chloupkatá. Květ je podobný hluchavce, barva od bílé přes růžovou a červenou k modré, podle kyselosti půdy.

V ČR je hojně rozšířený od nížin až do podhorských oblastí asi do 700m n.m. Celkově roste v mírném pásmu Eurasie – na severu do střední Skandinávie, na jihu na sever Pyrenejského poloostrova a sever Itálie a na východě po Bajkal. Je také zavlečen do Severní Ameriky.

Je to mimořádně vhodná rostlina pro pokrytí půdy v zahradních partiích, které jsou stinné a vlhké. Bujně se rozrůstá nadzemními výhony, které rychle zakořeňují. Po staletí se používal v pivovarnictví. V Sasku ho dávali do sudů s pivem, aby zlepšili jeho chuť. V 16. století ho sice nahradil chmel, ale popenec se na venkově používal ještě dalších 150 let.

Popenec pochází z kontinentální Evropy a Británie. Roste na loukách a mezích, na ladem ležících půdách, v pobřežních nivách a křovinách. Dříve býval medicínsky více oceňován, nyní je však neprávem polozapomenutým domácím prostředkem i jarním kořením. Pro léčivé účinky se používá nať a list (*Herba hederae terrestris*) v době květu. Sušíme je ve stínu do teploty nepřesahující 40°C. Obsahuje hořčinu glechomin, silice, třísloviny, pryskyřice, cholin, saponin, organické kyseliny, vitamin C a minerální, zejména draselné látky. Droga rozpouští hleny, působí protizánětlivě, hojivě, dezinfekčně a močopudně. Dále tlumí průjmy, zlepšuje trávení, podporuje látkovou výměnu, detoxikuje játra, tlumí záněty a svědění kůže. Zevně formou obkladů a koupelí se používá na špatně se hojící rány a ekzémy. Pro vnitřní použití se připravuje odvar – 1 čaj.lžička na sklenku vody, někdy se používá i čistá vymačkaná šťáva (30-50g denně) při chorobách cest dýchacích, kašli, zahlenění a nebo při zánětu dolních cest močových. Jako kloktadlo na dezinfekci

Echte Gundelrebe, *Nepeta hederacea*.

dutiny ústní 25g do ½ l vody přivést do varu a 20 min. louhovat. A nebo lze jen tak žvýkat čerstvý stonek popence v ústech. Jeho chuť je pikantní, řízná. Využívá se proto také v kuchyni. Čerstvý jako pikantní příloha do tvarohu nebo bylinkového másla, bramborového salátu, ale také do polévek a omelet. Sušeným kořeníme mletá masa, dušenou zeleninu a zeleninové polévky.

Již ve středověku bylinkáři znali účinky popence, ve starých záznamech se uvádí, že se přidával i do píce kravám, aby dávaly více mléka, jak uvedl botanik Maurice Godefridi. Již na ulicích alžbětinského Londýna se prodával jeden z nejlepších bylinných čajů a osvěžující nálev známý jako „Gill-by-the-ground“. Nať pro léčebné účely se sbírá v době květu – tj. od dubna do července. Mladé lístky do kuchyně lze sbírat samozřejmě už i dříve.

Léčivý čaj s popencem:

Připravíme si směs z 25 g sušených lodyh popence, 25 g sušených listů šalvěje a 50 g sušené natě yzopu. 1 čaj.lžičku směsi přelijeme šálkem vařící vody. Pijeme 4 šálky denně.

Vědecky je prokázáno, že typická vůně popence ovlivňuje mozkovou činnost. Je to dáno jeho specifickými účinky na limbický systém, která je vývojově nejstarší částí mozku. Tato část ovládá naše instinkty. Je to místo, odkud vycházejí naše primární živočišné pocity. Vůně popence by zde mohla být užitečná, protože je zřejmé, že významným způsobem ovlivňuje emocionální reakce. Vůně probouzí hluboko ukryté pocity. Zde se otvírá prostor pro využití v psychoterapii. S jeho pomocí by se daly odhalit různé skryté duševní nemoci.

Holandská bylinná léčitelka Mellie Vydert uvádí v mnoha svých publikacích, které vydala v 60 letech, že přírodní harmonie není vždy ztracena. Jako příklad uvádí právě popenec. Ten roste všude v blízkosti kopřiv a to má svůj důvod. Když se spálíte o kopřivu, můžete zasaženou pokožku potřít popencem. Botanik Maurice Godefridi k tomu dodává: „Kopřivy a popenec rostou vždy blízko sebe, protože upřednostňují shodné půdní podmínky. Nikdo však neví, jakým způsobem funguje tento fantastický trik při odstranění následků popálení kopřivou. Popálit se o kopřivu je při pobytu v přírodě dosti časté a proto se vám tato informace může někdy hodit“.

A ještě jeden recept na čaj s popencem:

Vezměte stejné množství následujících sušených bylin: paznehtník, jitrocel a popenec. Směs zalijte vařící vodou a nechte 10 min. louhovat. Výluh pak scedte a oslaďte podle chuti medem. Med je potřeba, aby zjemnil aroma čaje a je všeobecně známo, že med zesiluje léčebné účinky bylin.

Tak až se popálíte o kopřivu, rozhlédněte se v okolí po popenci.

J. Knížková

Projekt je realizován s finanční podporou MZE ČR.

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor a redakční rada si vyhrazuje příspěvky krátiť, stylisticky upravit a po dohodě s autorem eventuelně i doplnit.

Uzávěrka Zpravodaje č.153 je 31.8.2022.